

פרשת בשלח – שבת קודש

יז ^(א) וַיִּסְעוּ כָּל־עַדְת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִמִּדְבַּר־סִין לְמַעַנְיהֶם עַל־פִּי יְהוָה וַיַּחֲנוּ בְּרַפִּידִים וְאִין מַיִם לְשֹׁתָהּ הָעָם:

א ונטלו כל כנשתא דבני ישראל ממדברא דסין, למטלניהון על מימרא דיי; ושרו, ברפידים, ולית מיא, למשתי עמא.

^(ב) וַיִּרְבַּ הָעָם עַם־מֹשֶׁה וַיֹּאמְרוּ תַּנּוּ־לָנוּ מַיִם וְנִשְׁתֶּה וַיֹּאמֶר לָהֶם מֹשֶׁה מַה תִּרְבִּינָן עִמָּדִי מַה־תִּנְסֹן אֶת־יְהוָה:

ב ונצא עמא, עם משה, ואמרו, הבו לנא מיא ונשתי; ואמר להון, משה, מא נצן אתון עמי, מא מנסן אתון קדם יי.

ש"י < מה תנסון: לומר היוכל לתת מים בארץ ציה:

^(ג) וַיַּצְמֵא שֵׁם הָעָם לַמַּיִם וַיִּלֶּן הָעָם עַל־מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר לָמָּה זֶה הָעֲלִיתָנוּ מִמִּצְרַיִם לְהָמִית אֹתִי וְאֶת־בְּנֵי וְאֶת־מִקְנִי בַּצֹּמָא:

ג וציה תמן עמא למיא, ואתרעם עמא על משה; ואמר, למא דנן אסיקתנא ממצרים, לקטלא יתי וית בני וית בעירי, בצחותא.

^(ד) וַיַּצַּעַק מֹשֶׁה אֶל־יְהוָה לֵאמֹר מַה אֶעֱשֶׂה לָעָם הַזֶּה עוֹד מַעַט וְיִסְקְלֵנִי:

ד וצלי משה קדם יי למימר, מא אעביד לעמא הדין; עוד זעיר פון, ורגמוני.

ש"י < עוד מעט: אם אמתין עוד מעט וסקלוני:

^(ה) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה עֲבֹר לִפְנֵי הָעָם וְקַח אֶתָּךְ מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל וְהָכִיתָ אֹתָךְ מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִטֶּיֶךְ אֲשֶׁר הָכִיתָ בּוֹ אֶת־הַיָּאֹר קַח בִּידֶךָ וְהִלַּכְתָּ:

ה ואמר יי למשה, עבר קדם עמא, וסב עמך, מסבי ישראל; וחטרך, דמחיתא ביה ית נהרא סב בידך, ותיזיל.

ו ואמר יי למשה, עבר קדם עמא, וסב עמך, מסבי ישראל; וחטרך, דמחיתא ביה ית נהרא סב בידך, ותיזיל.

ש"י < עבור לפני העם: וראה אם יסקלוך למה הוצאת לעז על בני: וקח אתך מזקני ישראל: לעדות שיראו שעל ידך מים יוצאים מן הצור ולא יאמרו מעינות היו שם מימי קדם: ומטף אשר הכית בו את היאור: מה תלמוד לומר אשר הכית בו את היאור אלא שהיו ישראל אומרים על המטה שאינו מוכן אלא לפורענות בו לקה פרעה ומצרים כמה מכות במצרים ועל הים לכך נאמר אשר הכית בו את היאור יראו עתה שאף לטובה הוא מוכן:

^(ו) הֲנִנִי עֹמֵד לִפְנֵיךָ שֵׁם | עַל־הַצֹּר בְּחֹרֵב וְהָכִיתָ בַּצֹּר וַיֵּצְאוּ מִמֶּנּוּ מַיִם וְשָׁתָה הָעָם וַיַּעַשׂ בֶּן מֹשֶׁה לְעֵינֵי זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל:

ו האנא קאים קדמך תמן על טנרא, בחורב, ותמחי בטנרא ויפקון מניה מיא, וישתי עמא; ועבד בין משה, לעיני סבי ישראל.

ז וקרא שמיה דאתרא, נסיתא ומצותא: על דנצו בני ישראל, ועל דנסיאו קדם יי למימר, האית שכנתא דיי ביננא, אם לא.

ש"י < והכית בצור: על הצור לא נאמר אלא בצור מכאן שהמטה היה של מין דבר חזק ושמו סנפרינון והצור נבקע מפניו:

^(ז) וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם מִסֶּה וּמְרִיבָה עַל־רִיב | בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל נִסְתָּם אֶת־יְהוָה לֵאמֹר הֲיֵשׁ יְהוָה בְּקִרְבָּנוּ אִם־אֵין:

ח ואתא, עמלק; ואגית קרבא עם ישראל, ברפידים.

^(ח) וַיָּבֹא עַמְלֵק וּלְחָם עִם־יִשְׂרָאֵל בְּרַפִּידִם:

ח ואתא, עמלק; ואגית קרבא עם ישראל, ברפידים.

ט ואמר משה ליהושוע, בחר לנא גברין, ופוק אגית קרבא בעמלק; מחר, אנא קאים על ריש רמתא, וחטרא דאתעבידו ביה נסין מן קדם יי, בידי.

ש"י < ויבא עמלק וגו': סמך פרש' זו למקרא זה לומר תמיד אני ביניכם ומזומן לכל צרפיקם ואתם אומרים היש ה' בקרבנו אם אין. חייכם שהכלב בא ונושף אתכם ואתם צועקים לי ותדעו היכן אני. משל לאדם שהרכיב בנו על כתפו ויצא לדרך והיה אותו הבן רואה חפץ ואומר אבא טול חפץ זה ותן לי והוא נותן לו וכן שניה וכן שלישית פגעו באדם אחד אמר לו אותו הבן ראית את אבא אמר לו אביו אינך יודע היכן אני השליכו מעליו ובא הכלב ונשכו:

^(ט) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ בְּחַר־לָנוּ אַנְשִׁים וְצֵא הֲלָחֶם בַּעֲמַלֵּק מֵחֵר אֲנֹכִי נָצַב עַל־רֹאשׁ הַגִּבְעָה וּמִטָּה הָאֱלֹהִים בִּידִי:

י ואמר משה ליהושוע, בחר לנא גברין, ופוק אגית קרבא בעמלק; מחר, אנא קאים על ריש רמתא, וחטרא דאתעבידו ביה נסין מן קדם יי, בידי.

ש"י < בחר לנו: לי ולך השוהו לו מכאן אמרו חכמים יהי כבוד תלמידך חביב עליך כשליך. וכבוד חברך כמורא רבך מנין שנא' ויאמר אהרן אל משה בי אדני והלא אהרן גדול מאחיו היה ועושה את חברו כרבו. ומורא רבך כמורא שמים מנין שנאמר אדני משה כלום כלם מן העולם חביבין הם כליה המורדים בך כאלו מרדו בהקב"ה: וצא הלחם: צא מן הענן והלחם בו: מחר: בעת המלחמה אנכי נצב: בחר לנו אנשים: גבורים ויראי חטא שתהא זכותן מסיעתן. ד"א בחר לנו אנשים שיודעין לבטל כשפים לפי שבני עמלק מכשפים היו:

^(י) וַיַּעַשׂ יְהוֹשֻׁעַ כַּאֲשֶׁר אָמַר לוֹ מֹשֶׁה לְהִלָּחֶם בַּעֲמַלֵּק וּמֹשֶׁה אֶהְרֹן וְחֹר וְעָלוּ רֹאשׁ הַגִּבְעָה:

י ועבד יהושוע, כמא דאמר ליה משה לאגחא קרבא, בעמלק; ומשה אהרון וחור, סליקו לריש רמתא.

יא והוי, כד מרים משה ידוהי מתגברין דבית ישראל; וכד מנח ידוהי, מתגברין דבית עמלק.

ש"י < ומשה ואהרן וחור: מכאן לתענית שצריכים ג' לעבור לפני התבה שבתענית היו שרוים: חור: בנה של מרים היה וכלב בעלה:

^(יא) וַהֲיָה כַּאֲשֶׁר יָרִים מֹשֶׁה יָדוֹ וּגְבֵר יִשְׂרָאֵל וּכַאֲשֶׁר יָנִיחַ יָדוֹ וּגְבֵר עַמְלֵק:

יב וידי משה כבדו ויקחו ידו וישימו תחתיו וישב עליה ואהרן וחור תמכו בידיו מנח ואחל ומנח אחל ויהי ידיו אמונה עד־בא השמש:

ש"י < כאשר ירים משה ידו: וכי ידיו של משה נוצחות היו המלחמה וכו' כדאיתא בר"ה:

^(יב) וַיְדִי מֹשֶׁה כְּבָדִּים וַיִּקְחוּ אֹבֶן וַיִּשְׁימוּ תַּחְתָּיו וַיֵּשֶׁב עָלֶיהָ וְאֶהְרֹן וְחֹר תִּמְכוּ בְּיָדָיו מִנֹּחַ אַחֲל וּמִנֹּחַ אַחֲל וַיְהִי יָדָיו אֲמוּנָה עַד־בָּא הַשֶּׁמֶשׁ:

יב וידי משה כבדו ויקחו ידו וישימו תחתיו וישב עליה ואהרן וחור סעדין בידוהי, מכא חד ומכא חד, והואה ידוהי פריסן בצלו, עד דעאל שמשא.

יג ותבר יהושוע ית עמלק וית עמיה, לפתגם דחורב.

ש"י < ויחלש יהושע את־עמלק ואת־עמו לפי־חורב:

יד ואמר יי למשה, כתוב זאת זכרון בספר ושים באזני יהושע כי־מחה אֶמְחֶה אֶת־זִכְרָ עַמְלֵק מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם:

יג ותבר יהושוע ית עמלק וית עמיה, לפתגם דחורב.

טו ובנא משה, מדבחא; ופלח עלוהי, קדם יי דעבד ליה נסין.

ש"י < ויקרא שמו: של מזבח: ה' נסי: הקב"ה עשה לנו כאן נס גדול. לא שהמזבח קרוי ה' אלא המזכיר שמו של מזבח וזכר את הנס שעשה המקום ה' הוא נס שלנו:

^(יג) וַיֹּאמֶר כִּי־יָד עַלְכֶּם יְהִי מִלְחָמָה לַיהוָה בַּעֲמַלֵּק מִדֹּר:

טז ואמר, בשבועה אמירא דא מן קדם דחילא דשכינתיה על כרסי יקרא, דעתיד דיתגח קרבא קדם יי, בדבית עמלק לשיצויהון, מדרי עלמא.

ש"י < ויחלש יהושע: חתך ראשי גבוריו ולא השאיר אלא חלשים שבהם ולא הרגם כלן מכאן אנו למדים שעשו על פי הדבור של שכינה:

^(יד) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה כְּתֹב זֹאת זִכְרוֹן בַּסֵּפֶר וְשִׂים בְּאָזְנֵי יְהוֹשֻׁעַ כִּי־מָחָה אֶמְחֶה אֶת־זִכְרָ עַמְלֵק מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם:

טז ואמר יי למשה, כתוב זאת זכרון בספר ושו, קדם יהושוע: ארי ממחא אמחי ית דכרניה דעמלק, מתחות שמיא.

יז כתב זאת זכרון: שבא עמלק להזדוג לישראל קודם לכל האומות: ושים באזני יהושע: המכניס את ישראל לארץ שיצוה את ישראל לשלם לו את גמולו כאן נרמז לו למשה שיהושע מכניס את ישראל לארץ: כי מחה אֶמְחֶה: לכך אני מזהירך כן. כי חפץ אני למחותו:

יז כתב זאת זכרון: שבא עמלק להזדוג לישראל קודם לכל האומות: ושים באזני יהושע: המכניס את ישראל לארץ שיצוה את ישראל לשלם לו את גמולו כאן נרמז לו למשה שיהושע מכניס את ישראל לארץ: כי מחה אֶמְחֶה: לכך אני מזהירך כן. כי חפץ אני למחותו:

^(טו) וַיִּבֶן מֹשֶׁה מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יְהוָה | נָסִי:

טז ובנא משה, מדבחא; ופלח עלוהי, קדם יי דעבד ליה נסין.

יז ובנא משה, מדבחא; ופלח עלוהי, קדם יי דעבד ליה נסין.

ש"י < ויקרא שמו: של מזבח: ה' נסי: הקב"ה עשה לנו כאן נס גדול. לא שהמזבח קרוי ה' אלא המזכיר שמו של מזבח וזכר את הנס שעשה המקום ה' הוא נס שלנו:

^(טז) וַיֹּאמֶר כִּי־יָד עַלְכֶּם יְהִי מִלְחָמָה לַיהוָה בַּעֲמַלֵּק מִדֹּר:

יז ובנא משה, מדבחא; ופלח עלוהי, קדם יי דעבד ליה נסין.

ש"י < ויאמר: משה: כי יד על כס יה: ידו של הקב"ה הורמה לשבע בכסאו להיות לו מלחמה ואיבה בעמלק עולמית ומהו כס ולא נאמר כסא ואף השם נחלק לחציו. נשבע ואין כסאו שלם עד שימחה שמו של עמלק כלו וכשימחה שמו יהיה השם שלם והכסא שלם שנאמר האויב תמו חרבות לגצח זהו עמלק שכתוב בו ועברתו שמרה נצח וערים נתשת אבד זכרם המה מהו אומר אחריו וה' לעולם ישב הרי השם שלם, "כונן למשפט כסאו", הרי הכסא שלם: